

VADÁSZAT.

A szalonkák fészkelése, pusztulása és csalogató sípvaló vadászata.

(Polyt. és vége.)

Évenként megújuló s folyton több a panasz, lamentálás vadászörökben, hogy gyérülnek a szalonkák, hogy alig lehet ma már nagy fáradsággal, utánjárással 2—3 szalonkát aggatóra fűzni, olyan helyeken, hol hajdanában egy puskás jó kutyával könnyen összeszedett 15—20 darabot. Szídják azokat a kegyetlen gyilkosokat, kik tavaszi és őszi vonuláskor a tengerparti erdőkben, cserjésekben, tömegestől verik agyon, fogják és lövik a fáradt, elesigázott vándorokat. Leszólják a dögvadász angolokat, okozzák a távirdarótot, világító-tornyokat és tengeri viharokat stb. Szídnak, okoznak mindent és mindenkét, csak önmagukat nem; pedig az úri vadászok és puskások is legalább oly mértékben hibásak a szalonkák pusztításában, mint bármelyik felsorolt s általok elétkozott tényező.

Nem azt az egy-egy világrészen átnyilaló lázt, irtóháborút értem, melyre tavaszkor ideges sietséggel készül s szereli fel magát minden fegyvert forgatni s járni bíró ember, hogy gyilkos tüzzel s halált hozó ólom-üdvözlettel fogadja a várva-várt, kedves s a szerelemtől elvakult, vigyázatlan nászutazókat: hosszúcsórúinket. Nem a tavaszi madárvonuláskor megejtett szalonkavadászatot értem s ítélem én el, hanem csak annak két legkárosabb módját: a bokrázást, vagy vizslával való vadászatot és a hajtást. Mindjárt megmondom, hogy miért.

Köztudomású dolog, hogy az erdei szalonka nem él páros életet, nem a monogamiának, hanem a poligamiának felesküdt híve. Igaz, hogy tulajdonképen poligamiának sem nevezhető az a viszony, mit a hím folytat a tojóival, mert a poligamiában élő madaraknak, mint a fajok, fázán stb. egyugyanazon időben több nejük van, míg a szalonkának egyszerre csak egy tojója van, de azt mindaddig változtatja, míg csak olyan tojóra akad, mely udvarlását elfogadja. Tehát, bár a szalonkának nincsen háreme, mindazonáltal a tavaszi párzás ideje alatt több tojóval folytat egymásután szerelmi viszonyt, melyek egyikének sem segítkezik sem a költésidő alatt, sem pedig a fiókák felnevelése körül. A megtermékenyítés után, illetve a kotlás beálltakor — „auf nie mehr widersehen“ — elbúcsuzik tőlük, a poligamiában élő madarak szokásához híven.

Rendesen összeáll a hím egy tojóval arra a rövid időre, míg az 4, legfeljebb 5 tojását megtojja s azután ott hagyja a faképnél s püsszegeve, kortyogva új kalandok után néz. Sok esetben az is megtörténik, hogy csak 1—2 napig játsza a férj szerepét a hím. Jön egy erősebb rivális, elveri s beül a férj jogaiba. A kivert azután felkerekedik és keres magának egy új feleséget. Így azután megesisik, hogy a tojó fészkeben lévő 4 tojást mind különböző hím termékenyítette meg. A monogamiában élő madarak tavaszkor összeállanak s egymás iránti hűséggel, csendben, közös fáradsággal felnevelik fiókáikat. A párzás nálok észrevétlenül, szinte titokban folyik le.

A poligamiában élő madarak hímjei, ha megdobban csalfa szívecskéjük, a párzás ideje alatt nagy handabandát, lármát csapnak s úgy gyűjtik, keresik szerelmi hangjokkal a feleséget, melyet gyakran változtatnak s a fiókák felnevelésében a tojónak nem segítkezik.

A szalonka-hím is estefelé, mikor lebújik a fák koronája mögött a nap s megszólal estéli tanyáján a rigó: valami belső varázserőtől üzetve, felkerekedik nappali tartózkodási helyéről, szárnyra kél s lomha repüléssel, nagy kö-

röket irta himbálódzik el és fel az erdők felett. Útjában, mintha keresne valamit, hosszúcsórú fejét jobbra-balra forgatja s időről-időre vágyakozó szerelmes hangot hallat: pszp—pszp—pszp krokro, krokro... keresi a tojót.

A sűrű vágás felett, amint áthimbálja magát, a bokrok alatt rövid, éles hangon megcsippan valami... Mintha villám érte volna a repülő hímet: szárnya megsuhog a levegőben s fejével lefelé lecsap a bokrok közé.

A tojó felett szerelmes hívására, azt hallotta meg.

Pár napig, egy hétig elnémul a kakas; csendben szeretkeznek a bokrok sátra alatt s titokban hallgatják a felettök elhúzó, epedőn kortyogó gavallérokat. Amely szalonkát esteli húzáson lát az ember s kortyogva repül, az mind hím. A tojó csak késő este, a sötétség beálltával kel szárnyra s kizárólag csak táplálékkeresés vagy vonulás céljából tesz rövid vándorutakat s akkor sem ad hangot; némán s alant repül. Repülése, illetve szárnycsapása gyors s éjjeli tanyájáig s onnan vissza a legrövidebb egyenes utat teszi meg, könnyen fölismerhetőleg a minden határozott irány nélkül össze-vissza kanyargó, lomha szárnycsapású s hangos püsszegezős illetve kortyogással haladó hímeiktől.

Négy év óta minden kezeim közé került, húzáson lőtt szalonkát — minthogy a tollazatról s a nagyságról ivaruk fel nem ismerhető (az első evezőtollon levő rajzolatkülönbség csak lári-fári) — anatómiai vizsgálat alá veszek s még eddig egyetlen egy tojóra sem akadtam; egytől-egyig hím volt. Különböztetve a dologról G. Etzold németországi ismert zoológiai s vadászati író és szaktekintély azt mondja, hogy 15 éven keresztül évente legalább 30 drb. húzáson lőtt s felbontott szalonka között csak egy tojót talált s az is némán, alant repülve húzott. Dr. Schönfeld berlini egyetemi tanár 1898-ban 16 drb. esteli húzáson lőtt szalonkát vett anatómiai vizsgálat alá s egytől-egyig hím volt mind a 16.

Ezek az adatok is elég világosan bizonyítanak a mellett, hogy a hangosan húzó szalonka mind hím — illetve, hogy csakis a hím húz hangosan.

Most már ezekből levonva a konzekvenziát, azok a vadászok, kik a szalonkát húzáson lövik, nem tesznek kárt az állományban azzal, hogy a különben is legalább nyolczszoros számú hímeiket megtizedelik, hanem igenis, határozottan vétkesek, elítélendők s az erdei szalonkák kipusztulására munkálnak közre azok, kik a hosszúcsórúkat nappal, vizsla előtt, vagy hajtásban lövik. Mert ezen két vadászati mód mellett a szükséges tojók is áldozatul esnek. Sőt a vizslával való vadászatnál túlnyomólag tojók kerülnek aggatékra, mert a kevésbé mobil s esetleg már fészken ülő, vagy pláne kopaszhasú, kotló tojók a vizslát nagyon bevárják s lomha, bagolyszerű röpkésüknél fogva sokkal könnyebben lőhetők, mint az éberebb, a vizslát kevésbé váró s cikázva, csapongva felrebbenő hím.

Sok helyen belátták már a kutyával vagy a nélkül való bokrázást és hajtás káros, veszélyes voltát, mint a szalonkák kipusztításának lassú, de biztos módszerét. Ennek meggátolása céljából Európa néhány — lelkes és értelmes honatyákkal rendelkező — állama törvényt is hozott már. Például Svédországban május 11-ig egyáltalán tilos a szalonka vadászata s azután is csak az esteli lest enged meg azzal a megokolással, hogy csakis hím húz olyankor.

Livland 1892. febr. 3. életbe léptette azt a vadásztörvényt, melynek idevágó pontja megtiltja szalonkára a „Buschierozást“, kutyával és hajtóval való vadászatot s csakis az esteli lest engedi meg s azt is csak június hó 13-ig.

Igaz, nemesen érző vadászok, szokjatok le tehát a szalonkának vizslával, hajtóval üzött, egyszóval nappali vadászatáról, mert az bűn, lelketlenség s tényleg e gyérülő szép madárfaj kipusztulására vezet. Ne lőjétek a tojókat s érjétek be az amúgy is sokkal szebb, nemesebb, izgatóbb s költői hangulatokban gazdag húzással!

Az erdők királya.

Ha a fenyveseket bújó nagykakas-vadász oda sem hederít a jérezének s csak a szép dürgő kakas készletti heves dobogásra szívét s abszurdumnak tartja a siketfajdot vizslával vadászni — miért ne volna ez keresztülvihető a szalonkánál is? Igaz, hogy a fajdjérezét a törvény is védi s a szalonka tojót kiszolgáltatja a kapzsi, nem gondolkozó vadász, jobban mondva puskás hadnak. De uram istenem, miért ne járhasson el nemesen az a vadász, ki tovább lát az orránál, kinek helyén a szíve, tudása s jóakarata van, azért, hogy a mi vadásztörvényünk egy hibákkal telt ősi szerzemény s olyanok csinálták, kiknél ama szép tulajdonok mind hiányoztak.

Azoknak a nemes vadásztársaknak a vigasztalására, kik talán eme egyszerű, igaz szívből fakadt irka-firka olvasása után meggondolják a dolgot s felfogadják, hogy ezentúl csak húzáson lövik a hímét, mintegy kárpótlásul elmondom még röviden, hogy miként lehet a szalonka-hímét csalószíp-pal eredményesen vadászni.

Mint a legtöbb csalogató síppal való vadászatnak, ennek is két módja van. Vagy a hím hangját utánozza az ember, midőn a féltékenység és viaskodási hajlam felébredésére számít, vagy pedig a tojó nyelvén beszélteti sípját, ami kevésbé ismert, mert ritkán észlelhető, de sokkal biztosabb s eredményesebb. Ilyenkor a szerelem, a vakká tevő vágyak húrját pengeti meg a vadász.

A szezon derekán, illetve annak második felében, midőn a húzó hím már többet kortyog, mint pisszeg, elhelyezkedünk szokott leshelyünkön.

Ha most egy szalonka lőtávolon kívül húz el mellettünk, előveszszük a zsebből, vagy még helyesebben — hogy jobban kéznél legyen — egy zsinór segítségével a nyakunkba akasztott sípot s azon, a nyelv hegyét a felső metsző fogakhoz szorítva, a levegő befelé szívása közben egy *tf* betűt mondunk s ezáltal elég élethűen utánozzuk a hím pszp vagy tszp nyújtott, éles hangját. Ezt a módot azonban inkább hajnali lesen ajánlom, mint estelin, mert azt tapasztaltam, hogy míg estefelé sem reagál a sípra, addig hajnalban — úgy látszik hareziasabb hangulatban lévén — egytől-egyig, gyors fordulattal irányt változtatva, megjön a kívánt helyre.

Esteli lesen sokkal eredményesebb a tojó hangját utánozni. E célból ugyanazt a sípot ajkunk közé veszszük, nyelvünket felső szájpadrásunkra szorítjuk s azt onnan gyorsan elkapva, kétszer egymásután röviden úgy teszünk, mint mikor a malacokat szokták hívogatni, vagy mikor valaki nagyon csodálkozik s annak egy csámesogó *ty* hanggal ad kifejezést. Ez egy inkább rövid sípogó, mint pisszegő hang lesz s ez a tojó hívása, illetve jeladása.

Ha ezt egy hím meghallja, mintha reá löttek volna, felcsap, — majd mint az egérre vágó vérese — lecsikázik s alant tétova repüléssel, alig mozgatva szárnyait, várja a másik jeladást, hogy kivehesse az irányt. Mire nem is szabad várakoztatni őt, mert különben ott, ahol meglebbent, leszál a földre s többet vele az este nem beszélünk.

Vadászúdv a szalonkales híveinek!

Gy. Takách Gyula.